

A dúsgazdag költő/író pazar öröksége

(Lászlóffy Aladár 1935. május 16–2009. április 19.)

„...Sehol írt / nem leltél arra, hogy ne fájjon / a képzelt kín e földi tájon...”
 „Mit mondjak most? / Hogy ég veled? / Fölmondjuk sok szép versedet.” Juhász Gyula, az apai barát halála hírére írja ezt József Attila 1937. április 6-án éjjel 12 órakor. S megfjejtetlen okból saját halála előtt is, utolsó leírt soraiként ennek a versnek első két szakaszát ismétli meg (1937. december 3-án), küldi el Cserépfalvi Imrének írt levelében mellékletként. Juhász Gyula – József Attila – s folytathatnám a bőséges névsort, ragyogó nevek bőséges kincstárát. Balassi, Csokonai, Petőfi, Vörösmarty, Arany, Ady, Babits, Szabó Lőrinc, Nagy László... egymásnak adják át a halhatatlanság stafétabotját. A magyar irodalomtörténet fényességes ékszerláncát, ahova most lépett be igazán Lászlóffy Aladár, a földi létből odaátra, új igazgyöngyszemként. Jellemző, hogy élete utolsó verseként a 80. születésnapját ünneplő Kányádi Sándort köszöntötte (*Kányádi-nap*).

Mondjuk föl sok szép versét? Igen. Érzékelhetjük: képtelenség ily hirtelen fölmérni, mivel gazdagította a magyar irodalmat. Azért is oly nehéz, mert merőben újszerű, öntörvényű kifejezésmódjának, magasságainak és mélységeinek átélése megköveteli a nem mindennapi szellemi igényességet. Aki életében ismerte, élvezte társaságát, vagy akár előadóként hallhatta, többségében személysége varázskörébe került. Emberi kisugárzása, sokoldalú, hatalmas műveltsége nem az imponálás eszközeivel hatott, hanem megejtő közvetlenségével, sziporkázó humorával, káprázatos rögtönzéseivel, szeretetreméltóságával. Jelenléte, megszólalása nem az egyetemi órák komoly figyelmét hozta, mint inkább a játékok belefeledkező élvezetét. Kisiskolásokat, vagy még apróbbakat, éppúgy magával tudott ragadni, mint tanárokat és tanulatlanokat.

Mégis. Különös paradoxon az, hogy – igen sokszor, mindazok is, akik igaz lelkesedéssel tapsolták, majd dedikáltatták könyveit – nem mindig, sőt, leggyakrabban alig vagy egyáltalán nem váltak igazi olvasóivá. Nem tekinthetjük kivételnek, hanem inkább szinte szabálynak azt, hogy a könyvespolcokra került Lászlóffy Aladár-köteteket nemigen olvassák salátává, sokszor talán föl sem vágja az oldalakat az, aki pedig nagyra becsüli, tiszteli. Az utóbbi években, amikor visszavonult a közszerepléstől, hiába jelentek meg továbbra is rendszeresen versei, cikkei – neve, művei háttérbe kerültek. Sztárok, piacok, reklámok – ez valóban nem az ő világa.

Nemcsak pályakezdésekor, még most, a hivatalos nagy elismerések, Kosuth-díj után is, írásai éppen lényegükben maradtak meg szokatlanoknak, nehezen befogadhatóknak. Az irodalomban, de általában a művészettörténetben sem ismeretlen ez a jelenség. A művek valódi értéke csak posztumuszként válik, válhat majd nyilvánvalóvá.

Addig? Tehetünk-e többet, méltóbbat, mint hogy „fölmondjuk sok szép művét”. Természetesen itt mindezekből igen keveset, részleteket, emlékezte-

tőt. Beszélnek önmagukért. Persze nem könnyű választani. Különösen az elfogultsággal gyanúsítható, költészetét pályakezdéstől máig figyelemmel kísérő, kortárs irodalomtörténésznek.

Ilyen közel az elemi megrendüléshez, még itt van az asztalomon a Helikon, a kolozsvári hetilap egyik régebbi száma. Első oldalán Aladár egyik, megindító versciklusa: *Az égbolt márciusban*. Szombaton került a kezembe. Arra készítette (sugallat? megérzés?), hogy nyomban hívjam fel. Otthon találtam. S barátságosan, szinte derűsen beszélgettünk, belefeledkezve közös modanivalóinkba, úgy, ahogyan negyvenéves barátságunk számtalan találkozásakor szoktuk. S úgy, ahogyan az utóbbi években, mély fájdalomra, kétségbeesésemre, már igen régen nem fordult elő.

„Ali drága, szeretnék fölolvasni valamit, önmagadtól, önmagadnak. Úgy érzem, most erősítene. Jó ez most Neked?

– Igen, köszönöm!”

Nem az egész ciklust olvastam föl. Csak egy-egy szakaszt, részletet, meg-megállva. Közben beszélgettünk, emlékeztünk.

*Mohács-tavas, mely sikerekkel
kicsit felold és elvakít.
Petőfinek tűnik az ember,
a hold leér az ablakig –*

Ez az első versszak. Ugrottam előre egyet:

*„Így talpig dacban, mint a gipszelt
törött bokájú betegek,
elolvassuk, hogy mire tippelt,
s elmozdítjuk a hegyeket.*

*Csak ne lenne már díszkötésben,
mint Kufsteinban államfogyoly,
túl Márványtengeren, szökésben,
vagy Torinóban valahol.*

*Csak ne szeretnék ők is váltig,
akikkel patvara vala
s vitatták még, hogy „mind egy szálíg”
vagy várhat a szegény haza.*

S így folytattam, folytattuk meg-megszakítva.

*Olyan, mint védtelen szabadság,
lejárt gyógyszer, mely nem segít.
Hol elszedik, hol visszaadják
nekünk az Őszesverseit.*

*Tavaszh-Mohács lesz mindenünkből
és rendes csárdáskiskalap...*

Ezek a sorok a ciklus *Metamorfózisok* című részéből valóak. S következett a másik rész: *Göncöl-ügyek*. Így kezdődik:

„Anyám, az álmok nem hazudnak”...

...

*József vagy, legmélyén a kútnak?
sötét van s félsz? – hát ezt dalold.*

Újabb szünet után:

*Húzassuk el a táltosokkal,
már minden batyu benne van.
Megrakva emberi jogokkal,
Reménytelen és tárgyaltan...*

*Valaki kell hogy állja mindig
Istenfi, költők, váteszek,
felfeszítik vagy csak leintik –
mit számít, ha még ráteszek*

*közös bajunk súlyára grammnyit,
elbírja, „erős, mint barom”.
Hogy más helyett kell húzni annyit?
Csekélység, ezt elhallgatom.*

*Nekifohászcodik a rúdnak,
Vonul a szózatot szekér –
„Anyám, az álmok nem hazudnak”,
még minden gondunk belefér.*

Hallgattunk. De aztán tovább folyt a szó. S ahogy szoktuk mindig: akasztó-fahumorról búcsúztunk. Másnap reggel felesége, Gyöngyike telefonja ébresztett. *„Ali meghalt az éjjel. Tudd meg, Veled beszélt utoljára.”*

Hiszem, s úgy szólok most, mint ő Szabó Lőrínchez, még ifjú költőként, halálhírét hallva:

*Köszöntöm a térben árnyékát-vesztve
Megszületett új végtelenséged!*

(Sermo super sepulchrum)

Széles Klára